



Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>



I. K. ROSENØRN-TEILMANN:

OM SLÆGTEN

WORMSKIOLD

(1757—1871),

FJORTEN SILHOUETTER.

TRYKT SOM MANUSKRIFT.

KJØBENHAVN.

THIELES BOGTRYKKERI.

1902.

» — det, som evigt Værd vil eje:
Hjærtelagets dyre Guld. — «

Andreas Charles Teilmann testamenterede Nørholm til sin Søsterdatter Christine Marie Wormskiold; hendes Mand, Christian Rosenørn, arvede det med hende og i hans Slægts Besiddelse har det nu været i over hundrede Aar. Det Arvegods var jo godt nok, — det var Skam at sige andet! — og dog er det bedre Arv end alle disse Herligheder, som gennem Teilmanns Søsterbørn, baade Christine Marie og Broderen Peder Wormskiold, ere komne Christian Rosenørns Slægt tilgode. Jo mere jeg af mange smaa Mosaikstykker har faaet en klar og kjendelig Profil frem af Familien Wormskiold, desmere ser jeg i »Arven paa Spindesiden« noget symbolsk, — desmere ser jeg, for at tale rent personligt, at det, som »indvendig fra« bedst vilde gjøre mig Livet godt og rigt og værd at leve, var min Arvepart fra den. Og desmere er det mig en Hjærtets Trang og en kjær Pligt at vedlægge en lille Ledetraad til de denne Slægt vedrørende »Aktstykker«: gamle Breve og Optegnelser, som findes gjemte her paa Nørholm i mit gamle »Familieskab«. Det Sete afhænger jo nok til enhver Tid af Øjnene, som se; men til at kunne bruge dem rettelig, kan dog en lille Forberedelse gjøre Gavn. Den har jeg selv havt i mundlig Fortælling om dem Alle, er nu vel næsten den Eneste som har den, og

vil derfor gjerne henlægge her disse smaa Silhouetter til fremtidig Kundskab for Andre, som maatte have Interesse for henfarne Slægter.

De Menneſker, som i dens 114 Aar have tilhørt Slægten Wormskiold og baaret dette Navn, ere kun Tolv i Tallet; den Første som fik det, bar det kun i tre Aar, og det varede kun gjennem tre Slægtled.

Angaaende Slægtens Forhistorie, under Navnets første Stavelse alene, findes følgende Afskrift af en Gravskrift:

Her under hviler,
hvad der alene kunde dø,
efterat
den udødelige Sjæl var leveret i Guds Haand
til evig Hvile,
af
den fordum i Livet
ædle og højfornemme
nu
hos Gud salige

PEDER WORM,

hvis
oprigtige og ærlige Vandel,
stille og usminkede Guds frygt,
mageløse Taalmodighed i hans Sygdom
aldrig enten bør uddø eller gaa os ad Glemme.
Blandt
de største Velsignelser han altid takkede Gud for,
var
at han Aar 1681 d. 19de Novembr. var født til Verden
af kristelige Ægte-Forældre.

Faderen
den agtbare og vel-fornemme
sal. *Christian Worm*,
Moderen
den gudfrygtige Matrone
sal. *Karen Peders-Datter Galschyt*,
hvis
kjærlige Omsorg for hans kristelige Opdragelse
i hans unge Aar,
i Dyd og Herrens Frygt samt nyttige Viden-
skaber og Øvelser
banede ham Vejen omsider
til
brave og fornemme Mænds Yndest,
og
gjorde ham duelig til deres Tjeneste.
Og
som han stedse havde Gud for Øjne,
og viste i de ham betroede Forretninger
en berømmelig og upaaanket Troskab,
saa saae han kjendelig
Guds særdeles Forsorg for sig
i det
at han Aar 1718 blev samlet i Ægteskab
med
velædle sal. Tolder *Henrik Christian* her i Aalborg
hans eneste kjære Datter
Abigael Marie Henriks-Datter;
men
som han med Taalmodighed tog det som
en faderlig Prøve af Gud
at miste hende efter 10 Aars kristelige og kjærlige
Ægteskab, hvori de begge bleve velsignede med
2de Sønner, af hvilke den ene forlængst
i Herren er hensøvet, den anden efterlevende
Henrik Christian Worm
sørger over at savne en saa umistelig og højelskelig
Fader,

saa
lod Gud igjen se et ynksomt og kjærligt
Hjærte til ham,
ved
at tilskikke ham Aar 1729 en anden kjær
Ægtefælle
Agnete Wirchmester
sal. Claus Heughs efterladte Enke,
hvilket korte Ægteskab i et Aar,
eftersom hun døde i den første Barsel-Seng med en Søn,
paamindede ham om
det Evige alene at være bestandigt,
det Timelige forgængeligt;
thi
holdt han sig i Bøn og Tro i denne sin Sorg
til Gud,
hvorfor
Gud og igjen holdt sig i Kjærlighed og Belønning til ham
og
samlede ham tredie Gang i et livsaligt Ægteskab
med
hans meget dydige, nu sørgelig efterlevende Hustru
Anne Marie Mørk
sal. Hlk Jens Heughs efterladte Enke,
med hvilken
han har levet til Exempel for Andre
og til des dybere Sorg for hende,
et overmaade kjærligt Ægteskab i 14 Aar, mindre en Maaned,
da
det behagede Gud
Aar 1746 d. 12te Janr. i hans Alders 64de Aar,
7 Uger og 2 Dage
at udkalde ham ved en sød og salig Død
fra denne Stridsbane
til de evige Freds Boliger,
for i Fuldkommenhed hisset at tjene Gud,
og holde evigt helligt
for Hans Ansigt.

Peder Worm er begravet i Frue Kirke i Aalborg; at hele denne underlige og vidtløftige Gravskrift virkelig har været, eller er, anbragt der, maa dog vist betvivles. — Om hans Svigerfader, Henrik Christian (Cornelius eller Cornelisen*), bemærker Biskop Bircherod i sin Dagbog, 22^{de} Maj 1702: »Fik vi mange Malcontenters Klagemaal i Aalborg at høre, saasom Tolderen Henrik Christian havde nyligen taget til Pris et stort Parti af allehaande Kjøbmandsvare, hvilke man om Nattetider havde forsøgt at praktisere ind i Byen ufortoldet; og vare de fleste og fornemste Kjøbmænd Participenter af samme Gods«.

Morsomt nok findes endnu paa Nørholm en Sølv-Sukkerbøsse med Indskrift i Dobbelt-Slyng: »A. M. P. W. 1718«, — sikkert en Bryllupsgave til Abigael Marie og Peder Worm.

*) Efternavnet sees i »Personalhistoriske Notitser om Embeds- og Bestillingsmænd i Aalborg, samlede af E. Tauber, suppleret af A. H. Nielsens.

Hele Stamtavlen ser ud som følger:

1. HENRIK CHRISTIAN WORM f. 1725 eller 1726 † 1760,
1757 adlet med Navnet WORMSKIOLD,
gift 1749(?) med *Ingeborg Christiane Teilmann* f. 1720 † 1785.

2. <i>Peder</i> f. 26 Aug. 1750 † 15 Marts 1824. ²⁹ / ₁₁ 1781 gift med <i>Margrethe Mette Teilmann</i> f. d. 9 Juni 1757 † 22 Nov. 1837.	3. <i>Christine Marie</i> f. ⁹ / ₆ 1752 † ²⁰ / ₁₂ 1817, ²⁰ / ₆ 1777 gift med <i>Christian Rosenørn</i> f. ⁹ / ₄ 1741 † ²¹ / ₅ 1812.	(Ane Marie Worm, f. & † 1753, altsaa inden Faderens Navn ændredes.)	4. <i>Christian</i> f. 1754 † 1791. Ugift.	5. <i>Christiane Frederikke Charlotte Amalie</i> f. ² / ₁₀ 1756 † ²⁰ / ₁₂ 1802. Ugift.
---	--	--	--	--

6 Sønner, 1 Datter.

6. <i>Morten</i> f. ¹⁰ / ₁ 1783 † ²⁰ / ₁₁ 1845. Ugift.	7. <i>Ingeborg Christiane</i> f. ²¹ / ₁ 1784 † ²² / ₄ 1859. Gift med <i>Peder Otto Rosenørn</i> f. 1778 † 1828.	8. <i>Mette Margrethe</i> f. ¹¹ / ₁ 1786 † ²¹ / ₆ 1858. Gift med <i>Carl Gustav Rosenørn</i> f. 1784 † 1858.	9. <i>Henriette Frederikke</i> f. ⁹ / ₅ 1787 † ¹ / ₆ 1848. Ugift.
--	--	---	---

1 Søn, 1 Datter.

5 Sønner, 1 Datter.

10. *Charlotte Amalie*
f. ¹²/₁ 1789 † ¹/₆ 1871.
Ugift.

11. *Christian Thøger Carl*
f. ²⁸/₆ 1790 † ⁹/₂ 1829.
Gift med *Anna Lucretia Lytton*
(ingen Børn).

12. *Ursula Louise*
f. ²⁰/₆ 1792 † ⁹/₆ 1827.
Ugift.

I.

HENRIK CHRISTIAN WORM f. 1725 eller 1726 blev — vistnok 1749 — gift med Ingeborg Christiane Teilmann, som, tilligemed sine tre Brødre: Thøger, Morten og Andreas Charles, 1745 havde ladet sig adle; maaske har Worm derved faaet samme Lyst. Det er i Grunden det eneste lille Stykke i Mosaiken, som har forekommet mig ikke ret at passe i Billedet: at denne Stamfader vilde hedde Wormskiold, naar hans Navn var Worm. Efter Dr. O. Nielsen: »Gjærding Herred« skete Navneforandringen 1757, og kun tre Aar kom Worm til at bære sit forlængede Navn, idet han nemlig døde i sin kraftigste Manddomsalder 1760. Efter ovennævnte Kilde var han Cancellisecretair, og har 1750 kjøbt Bramminge Hovedgaard af Admiral Christian Carl Gabels Enke for 20,000 Rbd. Kort efter hans Død solgte hans Enke atter Bramminge til Rasmus Ølgaard for 30,000 Rbd., og fik vistnok snart derefter Bolig paa sin Broder Andreas Charles' Gaard Lunderup. I Aaret 1765 har hun imidlertid, Nytaarsdag i alt Fald, været paa sin Broder Thøgers Gaard Endrupholm; her er dateret et Lykønskingsvers fra hendes fire Børn, saalydende:

Underdanigst
Nyt Aars Lykønskning
til
vores allerkjæreste Moder

INGEBORG CHRISTIANE TEILMANN,
slg. WORMSKIOLDS.

Gid intet maatte fattes, som kunde udvise
at vi nu af Hjærtet vil takke vor Gud,
i brændende Andagt ham love og prise
at alting ser for os saa lykkelig ud:
et Aar er forsvunden i Velstand og Glæde,
idag vi igjen
nedsættes i samme Lyksaligheds Sæde;
vor kjæreste Ven,
vor *Moder, Hun* lever, — ak, Lykke!
Det kan os i Glæde henrykke.

Vi bede Dig, Herre, med brændende Hjærter,
med foldede Hænder, med bøjede Knæ,
Velsign Du vor Moder! borttag det der smerter,
vær Du hendes Trøster, Skjold, Læge og Læ!
Ophold hende længe, lad Glæden nedflyde!
vær selv hendes Gud!
Hør hendes Begjæring! paa hende vilt gyde
Lyksalighed ud!
At *Hun* os til Moder er givet
er bedre, end at vi har Livet.

af

C. M. Wormskiold. C. F. C. A. Wormskiold.
P. Wormskiold. C. Wormskiold.

Endrupholm d. 1ste Januari 1765.

Fra 8/11 1780 er et Brev fra hende til Sønnen Peder, skrevet fra Svigersønnen Christian Rosenørns daværende Hjem, Hersomgaard; det omhandler i en hyggelig, naturlig Tone Nyt om Slægt og Venner, — deres Familiebegivenheder og deres økonomiske Sager, — hvordan de har faaet deres Stude solgte etc. etc. Hendes lille 2¹/₂-aarige Dattersøn leger omkring hende, og skriver med paaholden Pen et »Goddag Onkel Peder« midt i Brevet. Dette slutter hun saaledes med gode, kjærlige Ord og en lille spøgende Efterskrift: — — »Adieu min allerkjæreste Peder. Gud glæde, velsigne, styrke og bevare Dig. Jeg er med den ømmeste moderlige Kjærlighed Din ganske hengivne hulde Moder
sl. Wormskiolds.

Frøicken Busck*) complimenterer Dig paa det siir-
ligste, ja nejer ganske dybt om Du saaledes forlanger
det. God Nat min Skat.

Om Henrik Christian Wormskiold er der da kun dette at fortælle: at han har ejet Bramminge, har været gift og er død i en tidlig Alder. Dog er der Træk i Børnenes Charakter, hvori det forekommer mig, at deres Faders Billede skimtes, i det de ikke særligt kunne henføres til Moderen eller Moderens Slægt, — noget i Retning af Blidhed og fin Beskedenhed. Men da denne Maade at »tegne« paa saa meget beror paa en individuel Fornemmelse, at den maaske

*) En Slægtning af hendes Svigersøn.

ikke er fuldt tilladelig, faar altsaa Stamfaderens Billede forblive den mindste og mindst tydelige af disse smaa Silhouetter.

En Erindring om ham som Ejer af Bramminge findes i Havestuen paa Nørholm: en gammel rund Jernovn med Christian V's Navnetræk og hans Valgsprog »Pietas et Justitia« i allegoriske Figurer. Den siges at være hidført fra Bramminge. Teilmann har vel kjøbt den paa Auktionen efter Svogeren. Sagnet fortæller, at den har været anbragt paa Admiral Gabels Skib og derfra af ham er taget med til hans Gaard.

I mit Eje er ogsaa Wormskiolds Signet, tresidet: 1, : Vaaben, 2, : Navnetræk og 3, : en Blomst, som vandes af en ud af en Sky fremrakt Haand, med Omskriften »Ferendum et sperandum«.

(Han og hans Hustru ere begravede paa Bramminge Kirkegaard. Ingeborg Christiane Teilmanns Portræt — af hvilket flere Copier existerer — findes i Havestuen paa Nørholm tilligemed hendes Forældres og Brødres.) —

II.

Sønnen PEDER fik sin Undervisning paa Sorø Akademi; efter fuldendte Studeringer blev han ansat i Rentekammeret, hvor han i Aarenes Løb jævnt og sikkert avancerede fra Volonteur (eller hvad det dengang kaldtes) til 1^{ste} Deputeret. I Aaret 1781 var han paa Rejse til sin Slægt i Jylland, blandt andet ogsaa paa Ristrup. Den 23^{de} Nov. samme Aar havde han dér Bryllup med sin Kusine, Margrethe Mette Teilmann, hvis Fader var død samme Foraar. Saa nær beslægtede disse Ægtefæller vare, saa forskjelligt var deres Temperament, men saaledes, at de netop kunde passe sammen og gjøre Livet lykkeligt for hinanden. Peder Wormskiold var en aaben, mild og lys Natur af dem, der vise Velvillie rent umiddelbart og derfor let møde den igjen hos Andre. Han var elsket af sine Nærmeste, agtet og afholdt af Alle med hvem han kom i Berøring. Endnu i Dagbogsnotitserne fra hans Livs sidste Aar, kommer der ved Aarets Mærkedage ofte en Bemærkning om »mit sjældent lykkelige Liv«, — »min sjældne Lykke«. Nøjsomhed i god Forstand har sikkert ogsaa ligget ham i Blodet og bidraget sit til dette Resultat; — det er jo, med aldrig saa gode, Kaar, dog sluttelig kun

det nøjsomme og taknemlige Hjærte, som føler sig lykkeligt. — De omtalte Dagbøger fortælle forresten blot om Livets daglige, rent ydre Gang; det skal gaa haardt til og er en hel Undtagelse, naar han kommer med en saadan uvilkaarlig, personlig Bemærkning som denne: »idag var Fru Julie Rosenørn*) her *med sine uartige Unger*«. Og det er aldeles enestaaende, at han ved nogen glædelig eller sørgelig deri meddelt Begivenhed finder saa mange Ord, som ved Efterretningen om sin Søstersøn Thøger Emil Rosenørns Død, da han skriver den 13^{de} September 1819: — — »Men en sørgelig Tidende indløb os idag om min kjære, brave Søstersøn Emil Rosenørns Død ombord paa Skonnerten St. Thomas Natten til den 20^{de} August, da han i en Storm blev kastet overbord under 42 Gr. nordlig Brede paa Hjemrejsen fra Vestindien. *Hans Sjæl er hos Gud; hans Minde vil stedse blive hans Slægt inderligen kjært*«. Derimod rumme hans Breve til hans ældste Datter og hendes Mand meget personligt Indhold og mange smaa Bidrag til hans egen og til Tidens Karakteristik. Hans kjærlige og oprigtige Sind afspejler sig i dem, og mange morsomme smaa Ting berettes, f. Ex., hvorledes han i hjemmegjort Klæde, som Datteren havde ladet væve i Jylland, møder ved Kongens Taffel, fremviser det med en vis Stolthed og modtager Kongens Ros derfor. Han var en kongetro Mand, og delte den almindelige, næsten rørende Tillid til Frederik VI, ogsaa

*) f. Schack, gift med Cecilius Rosenørn til Ulriksholm.

i hans Egenskab af Regent*). Han fortæller ogsaa med Glæde om Kongens venlige Ord til ham ved forskellige Lejligheder. Hans Hengivenhed for Frederik VI synes forøvrigt af samme enkle Art, som den, enhver tro og ærlig Tjener i alle Stænder kan føle for sin Herre, — ligesom Peder Wormskiolds naturlige og hjertelige Personlighed i det Hele taget er i bedste Forstand »en Mand af Folket«, med mange af de gode Egenskaber man fortrinsvis har kunnet tilskrive den jyske Landbefolkning. Af dens Snuhed har han intet. Skjøndt boende i Kjøbenhavn, var han jo ogsaa paa en Maade ved sit Giftermaal bleven jydsk »Storbonde«, idet hans Hustru, som Morten Teilmanns eneste Barn, arvede Ristrup (i Sabro Sogn og Herred), som forblev i hendes Eje til 1829. — Efter de Tiders Forhold, tilsaae han denne sin Gaard ret jævnlgt. Men hans Embedsstilling bandt ham, som allerede sagt, til Hovedstaden, og faa Aar efter sit Giftermaal købte han et af de faa Landsteder som dengang laa i Frederiksberg Allee og som bar Navnet »Alleenlyst«, en ganske landlig Bolig. Der var endog Agerbrug til, og i Vinteren 1820—21 fældedes

*) Som et Vidnesbyrd om Peder Wormskiolds venlige og rolige Sindelag, der ikke, trods egne modsatte Anskuelser, stillede Tingene paa Spidsen ligeoverfor de Unge, synes mig hans før citerede, særlig kærlige, Udtalelse om hin førnævnte Søstersøn Emil Rosenørn, der i private Breve til sin Svigerinde, og sikkert ogsaa for sin Morbroders Øren, kunde komme med Udtalelser som f. Ex. følgende (i et Brev af 3die Maj 1814): »Det er en sand Lykke Prinds Christian er i Norge; hans Fremfærd fortjener — ligesom den norske Nations — hele Europas Agtelse i ligesaa høj Grad som vores Stakkel fortjener det modsatte, og det er meget sagt«. — Dristigt nok forresten af en Søofficer i Tjeneste i de Tider! et Brev kunde dog let dengang komme i fejle Hænder.

i Haven 6 Favne Træ uden at det synderligt var at se i Havens Træbestand«. Under Belejringen 1807 drog hans Familie til Jylland, han selv ind til Kjøbenhavn; bagefter forefandtes Alleenlyst, hvor Englænderne havde huseret, vel noget ramponeret, men dog forholdsvis naadigt behandlet af Røverne. Nogle Bøger, som en af de engelske Officerer havde bortført, blev ham senere med et anonymt Brev tilbagesendt.

Wormskiold havde hen ad Vejen forskellige offentlige Tillidshverv i Commissioner etc. etc., var ogsaa en Tid sammen med Flere i Bestyrelsen af det kgl. Theater, og blev 1805 den ene af Vemmetofte Klosters Curatorer. Han døde den 15^{de} Marts 1824.

(Han og hans Hustru ere begravede paa Frederiksberg Kirkegaard. To Portrætter af ham findes paa Nørholm, det ene fra hans 29^{de} Aar, det anden som gammel Mand. To Pakker Breve: til hans Datter Ingeborg Christiane og til hendes Mand, Peder Otto Rosenørn; endvidere Dagbøger fra 1778—80 og fra 1807 indtil kort før hans Død).

III.

CHRESTINE MARIE, f. 1752, blev 1777 gift med afgaaet Major, Ejer af Hersomgaard, Christian Rosenørn; Brylluppet stod paa Lunderup, hvor hendes Moder boede som Enke. Indtil 1790 boede Rosenørn med sin Hustru paa Hersomgaard og dér fødtes deres sex ældste Børn; kun den yngste Søn, Leopold, er født paa Nørholm, hvortil de flyttede 1790 eller 1791, da denne, til Stamhus oprettede Ejendom, ved hendes Morbroder Andreas Charles Teilmanns Død kom i deres Besiddelse, ifølge hans Testamente.

Den samme gode, kjærlige Natur som Broderen, har ogsaa Søsteren havt; alle Breve fra og om hende bære det enslydende Vidnesbyrd, baade om den ømme og inderlige Kjærlighed hun bar til sine Nærmeste og om hvor elsket hun var af dem. Fra hendes Søster findes et Fødselsdagsvers, der ogsaa bærer sit Vidne frem om Søstrenes indbyrdes Kjærlighed. Det begynder saaledes:

»Er det den sande Lykke her paa Jorden
at skabe rene Glæder rundt om sig,
Dig denne skønne Lod til Del er vorden
og dobbelt Du idag er lykkelig;

thi skjøndt imellem alle Dine Dage
ej een svandt ubrugt, uvelsignet hen,
med syvfold Fryd vi dog den Dag modtage,
da Du blev skjænket os af Himmelen.
Med frydfuld Stolthed hver af Dine nyder
det skønne Syn af alt Dit sjældne Værd
og dvæler ved enhver af Dine Dyder
og føler henrykt, at han Dig er kjær«, —

og underskrives: »Din erkjendtlig forbundne

Charlotte.«

Den 8de Juni 1793.

Et »Sagn« fortæller om, hvorledes Christine Marie engang, da en fornem Herre, der var Gjæst ved hendes Bord, begyndte at drive Spot med Kristendommen, forstod at standse hans Vittigheder paa en stilfærdig Maade, idet hun blot spurgte: »om Hs, Højvelbaarenhed vilde blive ved paa den Viis? — I saa Fald vilde hun først lade sine Børn gaa fra Bordet«. —

Fornøjeligt Vidnesbyrd om, at hendes Sind har været sundt og friskt, kommer frem i et Brev, hvori en for Bagtaalelse udsat Person omtales. Med kjendelig Morskab citerer hun, og anbefaler Vedkommende, »Salig Frøken Pallene Gersdorfs ikke fine, men sande, Trøst i sligt Tilfælde: lad dem gnave i min Bag, — derfra naar de saasandt ikke saa hastig til mit Hjærte!«

Otte Aar efter hendes Død skriver hendes ældste Svigerdatter i sin Dagbog:

¹³/₁₂ 25. »Det er idag 8 Aar siden Gud hjemkaldte min uforglemmelige Svigermoder; maatte hendes

milde, fredelige Aand stedse omsvæve os, hun Alle havde saa kjære, og forene os Samtlige i Endrægtighed og Kjærlighed!*

Hendes tre gifte Sønner opkalde Alle flere Aar efter hendes Død hver sin førstefødte (og eneste) Datter efter hende, og hele Slægten veed intet bedre at ønske de Smaa, end at de med Navnet maatte arve hendes blide, kjærlige og gudhengivne Sind.

1812 mistede hun sin Mand, hvilket hun i hans Bibel, hvor han selv havde opskrevet de vigtigste Data af sit Liv, indfører paa den enkle, inderlige Viis, som svarer saa godt til — og passer i — hele hendes Billede:

»1812 d. 27de Febr. døde denne min trofaste Mand, mine Børns retskafne Fader, efter 2de Dages Sygeleje til uerstatte- ligt Tab for os.

O Gud, saa mangel Glædes Sti, Du hidtil lod mig vandre! hvor mangt et Uvejr drog forbi, der ramte tusind Andre. Saa tidt mit Legem og min Aand blev signet ved Din runde Haand, og naar jeg bad da hørte Du; O, saa kom mig da og nu, med mine Faderløse ihu! Og hjælp os, hjælp os Herre! saaledes at udholde, at vi omsider maa naa Maalet og samles i Din Glæde med Den og De vi her elskede !!!*—

Den gamle Psalme: »o Gud, efter Dig mig for- længes« var hendes Yndlingspsalme*).

Sønnen Carl Gustav var strax tilrede til at hjælpe Moderen med Styrelsen af Godset, og da han 1814 fik

*) Da Ingemann i Halvtredserne udarbejdede sin dengang nye Psalmebog, bad hendes Svigerdatter ham tage denne Psalme med; den er deri, noget om- arbejdet, som Nr. 408.

Embede, traadte den yngste Søn, Leopold, til. 1817 døde hun paa Nørholm i sit 66^{de} Aar, og jordfæstedes paa Thorstrup Kirkegaard.

(Henrik Christian Wormskiolds 2^{den} Datter, Anne Marie, er født og død 1753, fire Aar før Faderens Navneforandring. Hendes spæde og kortvarige Tilværelse tilhører saaledes ikke Slægten Wormskiold).

IV.

Om den anden Søn, CHRISTIAN WORMSKIOLD, har jeg ikke kunnet finde ret mange Oplysninger; han har været Officeer, har ligget i Garnison i Slesvig, har i Aaret 1778 været en Rejse i Preussen (Pritzel og Berlin) og har maaske allerede 1779 taget Afsked fra det Militaire. Derefter har han vistnok kjøbt sig en Gaard. De to Breve her findes fra hans Haand ere daterede »Hovedgaard« 1786, og vise ham i Skikkelse af en uheldig Landmand, som ikke kan faa sin Gaard i Skik og som maa henvende sig til sin Broder og Svigerinde om Hjælp. Da han døde — 1791 — var han imidlertid Ejer af en anden Gaard, Laage ved Vejle; men hvorledes og hvornaar denne Forandring af Ejendom har fundet Sted, har jeg ingen Rede paa.

Broderen bekendtgjør hans Død saaledes:

»At Gud har behaget den 14de i denne Maaned at bortkalde fra dette Liv, efter nogle Ugers tærende Sygdom, min kjære Broder, Kammerjunker Christian Wormskiold paa Laagegaard ved Vejle i hans Alders 37te Aar, det bekendtgjøres, paa mine Sødskendes og egne Vegne, herved ærbødigst for hans og vore Slægtninge, Venner og Bekjendte, om hvis venkabelige Deltagelse i vores billige Sorg vi holde os, uden skriftlig Bevidnelse, fuldkommen forvissede.

Kjøbenhavn den 21de Maj 1791.

P. Wormskiold.«

De omtalte to Breve ere altsaa i Grunden det eneste virkelige Minde om ham, men de ere til Gjen-gjæld, skjøndt korte nok, karakteristiske. De vise ham som en ærlig Mand, der klart ser og er forknytt over sin egen Uformuenhed, men som ikke i ringeste Maade vil pynte paa denne eller skyde Skylden noget andet Sted hen. Brevenes hele Tone er rørende ydmyg, og en varm og uskrømtet Taknemlighed overfor Broderen og dennes Hustru lyser igjennem dem. Tillige ser man, at ogsaa han har søgt sin Trøst i Kristendommen, ikke i den da moderne rationalistiske Retning, men i den mere inderlige pietistiske. Der er Familielighed mellem disse Breve og Broderens; men denne var jo, som han selv saa ofte med Tak erkjender, en lykkelig Mand, og man kan med Hensyn til Løbebane og Stilling tillige kalde ham en heldig Mand. Christian Wormskiold synes hverken at have havt Held eller Lykke.

V.

Om CHRISTIANE FREDERIKKE CHARLOTTE AMALIE WORMSKIOLD vides, at hun efter sin Moders Død, i hvis Hjem hun indtil da stadigt var, kom i Huset hos sin Svoger og Søster, først paa Hersomgaard, derefter paa Nørholm, hvor hun døde 1802. Hun er den Første, som blev jordfæstet i vort Familiegravsted paa Thorstrup Kirkegaard. Det lille Vers til hendes Søster er allerede omtalt, og den samme Kjærlighed, der giver sig tilkjende deri, sees ogsaa i hendes Testamente, som hun »i Tillid til sine elskede Sødskende« skriver paa ustemplet Papir, fuldt forvissat om at de ville opfylde hendes Ønsker. Man ser hende deri kjærligt skifte sine Ejendele og sit Efterladenskab mellem disse to Sødskende og deres Børn, og man ser tilsidst, at hun vil have de eventuelle Begravelsesomkostninger for Størstedelen omsat i Gaver til Fattigfolk, idet Testamentet nemlig slutter saaledes:

»— — Mit Begravelse beder jeg maa blive i allerstørste Stilhed og dertil aldeles Ingen indbydes, men blot Husets Egne følge mig bort, og at derimod de Penge, som Begravelset efter en maadelig Beregning kunde kostet, maatte uddeles til nogle ret Trængende; jeg behøver kun i Kiste, der ikke overtrækkes, men beitzes sort; heller ikke bruger Kirken Lys og jeg for alt ingen Ligsteen eller noget andet Monument.«

Man huske paa, at det var en »sidste Villie«, som kun hendes Nærmeste skulde læse.

Det er umuligt andet, end at blive slaet af det Særpræg, som, forskjelligt farvet efter deres Lod og Lykke, saa kjendeligt forbinder disse fire Sødskende. I det tredie og sidste Slægtled, Peder Wormskiolds Børn, vil dette findes bevaret hos dem alle, ihvorvel der kommer nogle nye Elementer til, idet hans Hustru, skjøndt hans nære Slægting, har sit eget helt forskjellige Temperament; ja, hun har just i høj Grad, hvad man kan kalde »Temperament«, i god og mindre god Betydning.

MARGRETHE METTE TEILMANN var, som nævnt, Datter af Morten Teilmann til Ristrup og Hustru, Mette Gersdorf. Jeg har vanskeligt ved at tænke mig Morten Teilmann, efter hans hele Extraktion og Slægt anderledes, end som en jævn, sindig og gemytlig Mand, og er derfor absolut tilbøjelig til atter her at se en »Arv paa Spindesiden« i Margrethe Mettes livlige, noget heftige Sind og djærve Handle- og Udtryksmaade. Det er en klog, dygtig og energisk Personlighed, som træder frem i hendes Breve; hun lader sig ikke alting byde og er ikke just altid, hvad man kalder elskværdig; hun har klare Tanker i sit Hoved, iltert Blod i sine Aarer og af og til skarpe Ord i sin Mund. Hendes Tjenestefolk gjøre hende sjælden til Maade:

»Rasmus kom igaar atter sludfuld hjem fra Dyrehaven, skjøndt jeg havde formanet ham til ikke at komme hjem som et Svin«. Og engang hendes Mands Søstersøn, Søofficeren, sender en af sine Matroser med et Bud til Alleenlyst, ser denne hende tildele en af Pigerne et Ørefigen, hvorfor han ogsaa paa Løjtnantens Spørgsmaal: »saae Du Fruen selv?« svarer: »ja, jeg saae hende; *hun er lille, men hun er viss!*« — Flere Gange gaar hun, engang der er kommen en ny Hest i Stalden, derned for at se, om den er forsvarlig bunden, sidste Gang Kl. 12 Nat. I sin Have arbejdede hun som en Gartnerkarl, og fornøjedes i sit 70^{de} Aar ved selv som Kudsk at føre Tømmerne paa en Kjøretur.

Sine Børn var hun en temmelig stræng Moder. »Affenliebe«, som hun kalder det, synes hun meget ilde om hos Andre, og den har sikkert heller ikke hørt til hendes egne Fejl; snarere gik hun lidt til den anden Side, saa det gik noget ud over den rette Fortrolighed fra Børnene, og der er en stor Forskjel paa »Klangen«, naar f. Ex. den ældste Datter senere nævner sin Fader eller sin Moder, — paa Klangen netop, mere end paa Ordene; thi »elskede« kaldes de Begge, men omkring Faderens Minde toner der en egen øm og inderlig Glæde.

At Margrethe Mette med sit hede Sind dog ogsaa har forenet varm Følelse er alligevel utvivlsomt; sin Mand elskede hun højt, og at han følte sig som en saare lykkelig Mand i sit Ægteskab, derom vil mangt et lille Ord fra hans Haand tydeligt vidne. I Ærlig-

hed og Retsindighed stode de lige, og et aabent Blik for Livets smaa Pudsigheder have de Begge havt, — han med skjælmisk Gemytlighed, hun med noget skarpere Lune. Efter Mandens Død kom hun nogle Aar i Huset hos sin ældste Svigersøn, der som Stiftamtmand i Aarhus boede paa hendes Gaard Ristrup. Efter Svigersønnens Død solgtes Gaarden og hun flyttede til Aarhus, hvor hun døde 1837 i høj Alderdom og efter flere Aars tiltagende legemlig og aandelig Svaghed.

(Hun begravedes ved sin Mands Side paa Frederiksberg Kirkegaard. Et Portræt af hende fra hendes 8^{de} Aar findes paa Nørholm, tilligemed Portrætter af hendes Forældre og Mormoder. Breve til hendes ældste Datter og Svigersøn.)

VI.

MORTEN og Ingeborg Christiane, de to ældste Børn, have — forekommer det mig — Begge kjendeligt faaet en hel Del mødrene Arv, men ikke dem Begge til lige megen Baade. MORTEN WORMSKIOLD havde, med Faderens milde Gemyt, faaet sin Part af Moderens mere vanskelige Sind. Han var levende interesseret for Naturvidenskaben, særlig Botaniken; i denne søgte han, efter sin 1805 fuldendte juridiske Examen, at uddanne sig under Vejledning af Professor Hornemann, med hvem han i Sommeren 1807 tilligemed Flere berejste Norge, særlig i den Hensigt at samle til »Flora Danica«. Han er i sin Tid i »Videnskabelige Meddelelser fra den naturhistoriske Forening« 1889, skildret i en sympathetisk Biografi, forfattet af Professor Eugen Warming. Som det af den vil sees, ramte ham mange Skuffelser paa hans Livsvej, især efter at han paa sin Verdensomsejling med det russiske Skib Rurik, hvor ogsaa Chamisso var med, saaret og fornærmet af denne og af Captejn Kotzebue, havde trukket sig tilbage, med Rette misfornøjet og forstemt, og var bleven sat i Land paa Kamschatka, hvor han derefter kom til at tilbringe 2 Aar ret ufrivilligt. — Selv har han i en kort Optegnelse sammentrængt sit Livs ydre Begivenheder som følger:

I Efteraaret 1801 blev han Student med Laud, tog Foraaret 1802 Philosophicum og Philologicum ogsaa med laud; og 1805 juridisk Examen med Haud illaud, blev saa Volonteur i to Aar. Paa Nedrejsen fra Trondhjem paa den førnævnte Rejse 1807 kom Efterretningen om Englændernes Angreb paa Sælland. Saa begav han sig hjemad og i Foraaret 1808 søgte og erholdt han Ansættelse ved det daværende Sællandske Skarpskyttecorps som Secondlieutenant. 1811 saae han Lejlighed til at følge sin gamle Lyst, Botaniken, fik Tilladelse til, permitteret, at foretage en Rejse til Grønland; det blev ham overdraget dér at samle Planter og Tegninger ogsaa til »Flora danica«. I Foraaret 1812 rejste han og kom tilbage i Foraaret 1814. Samme Aar tog han Afsked fra Skyttecorpset. »Om min Høst i Grønland vidner Flora Danica og sidste Udgave af Hornemanns Plantelære. Forvisset, som jeg endnu er det*) om et fejl Antagende af Grønlands Østbygds Beliggenhed, skrev jeg en Afhandling til at modbevise dette, som blev indrykket i Skandinavisk Selskabs Skrifter og hvorpaa jeg blev optaget som Medlem af samme Selskab. Lidet ændset her, var Afhandlingen saa heldig at komme til Malte Bruuns Bekjendtskab i Paris, som yttrede sig fordelagtig over samme«. Senere blev en modsat Anskuelse fastslaet, men Wormskiold beholdt fremdeles sin, som han ikke ansaae for tilstrækkelig modbevist. — 1815 fik han russisk Tilladelse til at

*) Skrevet 1845, et halvt Aar før hans Død.

gjøre Følge med, som Naturkyndig, paa Briggen Rurik, Captejn Kotzebue, hvor ogsaa Chamisso var med. Kort efter Kongens Kroning 1815 drog han saa afsted over Plymouth, Teneriffa, St. Catarina i Brasilien, omkring Cap Horn til Taleahuana Bugten, ikke langt fra Staden Conception i Chili. Derfra til Sala y Gomez, Paaskeøen — Easter Island —, ind paa »dangerous Archipelag«; saa til Penrhyns Øerne, til de af Forster benævnte Pescadores Øer, der af Kaptejnen bleve ansete for en ny Opdagelse. Herfra fortsattes Rejsen til Avatscha Fjorden paa Kamschatka, hvor han ankom Sommersolhvervsdagen 1816. Allerede i Chili havde Wormskiold ønsket at forlade Expeditionen, men fik først dette Forsæt udført paa Kamschatka, dennegang dog nødvendigt, idet Captejnen her ordnede det Hele uden at spørge Wormskiold, og betydede ham, at det vilde være det rigtigste af Hensyn til de ombordværende tyske Videnskabsmænd Chamisso og Eschholz. Wormskiold svarede da, at det var langt fra han vilde søge at faa Captejnen til uvillig at tage ham med fremdeles; han betingede sig blot, at han maatte kunne hæve de nødvendige Subsistensmidler paa sit medhavende Creditiv paa Rybergs Hus i Kjøbenhavn. Kotzebues Hensigt var, efter et Aars Forløb at komme igjen, og Wormskiold skulde da, om han endnu var der, kunne rejse med tilbage. Ved forskellige Omstændigheder hindredes dette, og Wormskiold slap først fra Petropavlovsk om Sommeren 1818, da Captejn Golownin, Fregat Kamschatka, anløb Stedet. Saa gik Hjemrejsen over Kobber-

øen, Beringsøen, endeel af Aleuterne, Kodiak, Ny Archangelsk, Ny Albion, Port Bodega og, returnerende derfra, til Sandwichøerne, Mananerne, Phillipinerne, Gaspar Strædet, Sunda Strædet, forbi Cap bona Esperanza, St. Helene, Ascension til de Azoriske Øer og over Portsmouth til Kjøbenhavn, hvor han forlod Expeditionen*). Flere sammenstødende Omstændigheder modsatte sig Udgivelsen af Rejsebeskrivelser etc., blandt andet bleve ogsaa Materialerne dertil ham tilsidst betagne ved en Ildebrand, som 2^{den} Decbr. 1842 overgik og tilintetgjorde hans Samlinger og Manuskripter paa et interemistisk Opbevaringssted i Jylland.

Siden 1819 bleve Wormskiolds Rejser mest indskrænkede til Danmark, med Undtagelse af en ubetydelig Excursion til Tydskland og en anden omkring i Skaane. —

Wormskiolds Uheld synes altsaa at begynde ved hans Uenighed med Chamisso ombord paa »Rurik«. Maaske han, ved en lidt anden Taktik, kunde være gaaet sejerligt ud af Kampen med Tydskerne dér? —

*) Et pudsigt lille Vidnesbyrd om, hvorledes Folketsnakken kan være »Røverhistorier« om ejendommelige Personligheder, findes i en 1901 udkommen Skizze »Aarhus i Fyrrener« af »Rasmus Nielsen, kgl. Fuldmægtig«, hvor Wormskiold omtales som undertiden passerende Byen. Man veed, at han engang er bleven sat iland paa Kamschatka og herfra fortsættes: »Wormskiold var meget forbitret derover og besluttede strax at begive sig til Petersborg for at klage over Kotzebue. Mærkværdigt nok (joi) lykkedes det Wormskiold paa sin Fod at vandre den enorme lange Strækning fra Siberiens østlige Kyst til St. Petersborg. Han var længe om det (ii), men han fuldførte det (iii). Da han kom til Petersborg erfarede han, at Kotzebue var død paa Rejsen (han døde først 1824!), inden Skibet var naaet hjem. — — —

Men paa sin lange Tur gennem Siberien og Rusland, havde han saaledes vænnet sig til at vandre, at han ikke kunde finde sig i at have blivende Sted«. — Historien fortælles i ramme Alvor uden mindste Tvivl om dens Paalidelighed. —

om han i det rette Øjeblik kunde taget Sagerne mindre skarpt, mere muntert og lempeligt? — Utvivlsomt er det vel, at hvis han havde kunnet det, var hans Liv blevet et andet, end det blev. Nu kom han tilbage fra dette langvarige Ophold paa Kamschatka i vinterligt Klima — vinterlige Omgivelser baade fysisk og psykisk — med svækket Helbred og nedstemt Sind, som noget af en Særling, der havde svært ved at finde sig tilrette, og som i mange Dele havde dannet sig egne og underlige Meninger og vistnok udviklet en uheldig Tilbøjelighed til at stille Tingene paa Spidsen. Hans Antipati mod Frimurere grændsede til en fix Idee, og blev ham til Hinder i hans Fremgang. Hans Flid og Arbejde paa Rejsen til Grønland 1812—14 var jo anerkjendte og han vilde vel have været selvskreven til atter 1827 (eller 1828) at være kommen med paa den da iværksatte grønlandske Expedition; men man veed, at Frederik den 6^{te} dengang havde spurgt: »om Wormskiold endnu havde sine gale Ideer om Frimurerne?» og beklaget, at man ej kunde bruge ham. Maaske har han saaledes mistet flere Lejligheder til at gjøre sine Evner og Kundskaber frugtbringende*). Og dobbelt sørgeligt var det, at han saaledes blev »forsat i Væxten«,

*) En anden af hans Egenheder var den, at at han ikke, mundlig eller skriftlig, vilde aflægge nogen Ed. 1818 var han bleven Ridder af Dannebrog; men her forefindes et Brev fra Stemann af Maj 1844, hvoraf fremgaar, at Wormskiold endnu ikke da havde indsendt det ham med Udnævnelsen 26 Aar tilbage tilsendte Exemplar af Eden til Underskrift, som derfor nu afkræves ham. 31te Jan. 1845 besvarer Wormskiold dette Brev, nægtende i høflige, men bestemte, Udtryk at ville underskrive den. Hvorvidt han mistede sin Orden derved, veed jeg ikke; da han døde 1/2 Aar efter, er det vel næppe skeet. —

fordi hans Kundskaber vare mange og hans Interesse for Videnskaben oprindelig saa stor, — ædel og ideel. — Han havde Aand nok til at øjne klare Glimt over Mennesketankens Dybder og var en Slags »Philosoph paa egen Haand«. Ideen til Ingemanns Digt: »Stjernehimlens Symbolik« er hans.

Om hans ærlige, gode Charakter er der kun een Mening, og var han end paa mange Maader en ensom Mand, saa var han dog elsket af Sødskende og Venner og med Glæde hilset i deres Kreds. Et Brev, skrevet lige efter hans Broders Død 1829 til Søsteren Henriette, er særlig karakteristisk for hans bedste Egenskaber. Det giver saa klart og smukt et Billede af en god, ædel og hensynsfuld Personlighed.

Han døde paa Gaunø 1845 under et Besøg hos hans kjære Venner, Baron Reedtz-Thotts; hans tre paa Sælland boende Søstre og hans Søstersøn, Theodor Rosenørn, vare samlede om hans Dødsleje. —

(Notitsbøger, Breve og Optegnelser ere opbevarede efter ham. To smaa Portrætter, malede paa Glas).

VII.

INGEBORG CHRISTIANE havde sin Faders lyse, milde Natur, smukt fuldstændiggjort med en Kraft og Spændstighed, som var hendes Arv efter Moderen. Lykkeligt var saaledes hendes Sjæls hele Anlæg, vistnok i en ualmindelig Grad, lykkelig blev dens Udvikling og lykkeligt blev hendes Liv, skjøndt hun i en forholdsvis yngre Alder maatte friste den store Hjertesorg at miste sin Mand. Tre og tyve Aar gammel blev hun gift med sin Fætter, Peder Otto Rosenørn, som hun fra sin tidlige Ungdom elskede af hele sit varme Hjærte. Han var en Mand, som i alle Henseender var Tillid og Kjærlighed værd, en fuldendt redelig Charakter, dygtig og nidkær paa den Plads han var sat. Han var allerede 1805 bleven Amtmand i Ringkjøbing, og som Amtmandsfolk der boede de paa Rindumgaard. Da han 1820 blev Stiftamtmand over Aarhus, fik han Tilladelse til at bo paa Svigerforældrenes Gaard Ristrup. I disse Aar som Amtmandsfrue paa Landet var hun i livlig praktisk Virksomhed med at styre sit Hus, med Husflid efter en temmelig stor Maalestok (hun lod tilvirke alle Slags vævede Sager, Uldent og Linned, strikkede et stort

Gulvtæppe o. s. v., o. s. v.); gav sig, som sin Moder, meget af med Havevæsenet, underviste tildeels selv sine Børn, fandt endda Tid til at dyrke Læsning, Musik (Harpe) og Pastelmaleri, og interesserede sig for Himlens rolige Stjærner og for Jordens politiske Uro mere end Kvinder sædvanligvis i hine Tider.

1828 døde hendes Mand, lige hjemkommen fra en Rejse de havde gjort til Sælland og Lolland, blandt andet for at sætte deres elleveaarige eneste Søn i Skole i Sorø. At hun sørgede baade heftigt og dybt og aldrig kom ud over Savnet, er sikkert; men lige saa sikkert er det, at hun endda sit hele Liv maatte kaldes et lykkeligt Menneske. Hendes Børn gjorde hende i alle Henseender Glæde; i sin Søns aabne, kjærlige og retsindige Natur gjenkjendte hun klart aandelige Træk af de To hun havde elsket højest i Verden; — sin gode, trofaste Datter havde hun til daglig Glæde om sig, indtil sin sidste Dag. Og da hun 1829 for Sønnens Skyld flyttede til Sorø, fandt hun sig strax dør i aandelige Omgivelser, blandt hvilke hendes livlige, skønhedselskende Sjæl følte sig hjemme. Særligt blev Ingemann og hans Hustru hendes Hjærtens Venner. Ogsaa af Omgangen med Hauch havde hun Belæring og Glæde, hørte f. Ex. ogsaa hans Forelæsninger om Chemi med stor Interesse. Bemærker herved meget fornøjeligt i sin Dagbog Maj 1832: »Ingemann vilde ej binde sig til at tænke paa Chemi til en bestemt Tid. Lucie vil ej høre, hvad hun ej paa det fuldkomneste kan gennemstudere. Mig plager ingen af

disse Betæneligheder. Jeg takker Gud for enhver heldig Lejlighed til, ved Udvidelsen af Kundskab, nærmere at kunne betragte hans Skabelses Visdom og Under.

1837 flyttede hun til Kjøbenhavn, hvor hun snart blev stærkt optaget af filantropiske Interesser; gennem Plejeforeningen og Asylsager kom hun i Berøring med Dronning Caroline Amalie, og blev 1845 Overhofmesterinde hos hende. Af personlig Kjærlighed og Hengivenhed for sit ædle kongelige Herskab modtog hun denne Stilling; derfor kunde ogsaa den blive hende til Glæde og Velsignelse, til Baade for hende selv og for Andre. Hendes varme danske Hjærtelig havde dog naturligvis her i Aarene før 1848 adskillige mindre og større Ærgrelser at gennemgaa; og hendes ærlige, maaske for frimodige, Advarsler mod et og andet — af Søsterkjærlighed dikteret — Skridt, nyttede intet. Trofast og deltagende stod hun i Sorgens Dage sin gode Dronning nær.

Efter faa Dages Sygdom døde hun Langfredag 1859, 74 Aar gammel, i usvækket Aandskraft og omgiven af megen Kjærlighed.

»Du ligned vor Moder, den danske Jord,
saa jævnt var dit Sind, Din Gavnildhed stor.

Du ligned vor Moder, den danske Jord,
ej alt den fremviser, hvad dybt i den boer. — —

Du ligned vor Moder, den danske Jord,
helt tidt findes Guldet i Plovens Spor.

— — — Der hørtes ej Spot, ej Spe af Din Mund,
thi dertil for rigt var dit Viisdoms Pund — — —,

siges der blandt andet om hende i et Digt forfattet ved hendes Død af Cand. theol. Petersen, dengang Lærer for Prinds Christians (senere Kong Christian IX) Børn. Det var vistnok et sandt Eftermæle. —

Og Ingemann, som kjendte hende saa godt, kvad om hende:

Til Klarheds Hjem en ædel Aand henfoer,
en Sjæl, som kraftig stræbte mod Guds Rige.
Glad saa hun Livet, det udødelige,
i hvert et Glimt af himmelsk Lys paa Jord.
Med Troen, som kun bygger paa Guds Ord,
med Haabet, som i Døden ej kan svige,
hun øjned Kjærlighedens Himmelstige
igjennem alle Verdnens Stjerneflor.
Naar Sjælen opad saae mod Livets Væld,
i hendes Øjne lyste klart og rolig
et Gjenlys fra de lyse Aanders Bolig,
og under Guddomsvilliens faste Fjæld
sit Hoved ydmyg hun mod Korset bøjed
med himmelsk Fred og Kjærlighed i Øjet.
— Gud glæde evig hendes rige Sjæl! —

(Hun blev jordfæstet paa Sabro Kirkegaard ved sin Mands Side. Portræt af A. Schiøtt, lithograferet i mange Exemplarer; et mindre Portræt af Marstrand. Breve, Dagbøger og andre skrevne Efterladenskaber).

VIII.

METTE MARGRETHE viser sig i sine første Breve som en sprudlende munter ung Pige, fuld af Spøg og Skjælmeri, — saa underlig en Modsætning til de mange store Sorger, som Livet siden havde i Gjem til hendes frejdige, glade Sjæl. Hun blev 1815 gift med sin Fætter Carl Gustav Rosenørn, som dengang var Byfoged i Varde, senere Amtmand i Skanderborg, dernæst i Vejle og tilsidst Stiftamtmand i Aarhus efter sin Broder, Peder Otto. 1843 tog han sin Afsked og flyttede til Nørholm, hvor han blev sin Søsters »Administrator« af Stamhuset.

For saa vidt var alting vel, at ogsaa disse to Ægtefæller havde hinanden af Hjærtet kjær og trofast bare det lange Livs Sorger med hinanden. Men Sygdoms Tynge fik de at fornemme i en ualmindelig Grad. Deres to ældste Sønner, som Begge i de første Aar af deres Liv vare tilsyneladende sunde Børn, bleve under deres Opvæxt efterhaanden blinde og dertil saa svækkede paa Sjæl og Legeme ved hyppige Krampeanfald, at Forældrene selv vel tilsidst ikke har kunnet haabe noget bedre for disse stakkels Børn, end at Døden

maatte udfri dem af deres ulykkelige Tilværelse her; den ældste levede til sit 15^{de} Aar, den anden til sit 18^{de}. Den yngste af alle de fem Sønner, vistnok Moderens Yndling, blev 23 Aar gammel første Gang overvunden af en Sindssyge, som siden helt tog Overhaand, og var ved Forældrenes Død paa Sindssyge-Hospitalet i Aarhus. Deres eneste Datter, der saa længe hun levede kun voldte dem inderlig Glæde, maatte de friste den tunge Sorg at miste, halvtredie Aar efter at hun med sin Fætter Theodor Rosenørn havde indgaaet et saare lykkeligt Ægteskab. Ogsaa for den næst yngste Søns Helbred havde de en Tidlang stor Bekymring; dog blev denne, Gud ske Lov, forbigaaende og han blev deres Alderdoms trofaste Støtte, — som alle deres Børn hang ved dem med stor Kjærlighed og Hengivenhed.

I 1842 fik Mette Margrethe Wormskiold selv det første Anfald af Epilepsi, som gjentog sig Tid efter anden og for hver Gang borttog noget af hendes Kraft; og 1852 blev hendes Mand saa haardt ramt af Apoplexi, at han forblev lammet paa Haand og Tunge de sidste sex Aar af sit Liv. — Men det blev at se under alt dette, at hun ikke blot havde faaet den ungdommelige Frejdigheds, men tillige en stille Taalmodets Gave, der voxede til hendes Alderdoms Dage og hjalp hende fromt og ydmygt at bøje sig under de tunge Prøvelsens Tugt. Hun kaldtes af sin Svigersøn i hendes sidste Sygdom «et Mønster paa Fromhed og Taalmodighed».

Hun døde paa Nørholm den 21^{de} Marts 1858, og
tre Maaneder efter døde hendes Mand.

(Begge begravede paa Thorstrup Kirkegaard. —
Breve. — Et mindre, oliemalet Portræt tilhører hendes
Sønnesøn, Cand. phil. Carl Gustav Rosenørn). —

IX.

HENRIETTE FREDERIKKE var svag fra sine unge Dage og, som rimeligt var, indvirkede denne Svagelighed tidligt paa hendes Sindsstemning, der fik en mørkere Farve end de andre Søstres; hendes blide Gemyt blev derved snarest for følsomt. Saaledes hændte det f. Ex. i hendes Ungdom, da en stakkels skjørhovedet Bekjendt af hendes ældste Broder, der en Tid var kommen i Huset paa Alleenlyst, fandt paa at fri til hende gjentagne Gange og derefter blev ganske sindssyg, at hun tog denne Sag saameget »au serieux«, at den ligefrem en længere Tid virkede nedtrykkende paa hende, — hvor et friskt Sind blot kunde smilet lidt af det stakkels gale Menneske*). Med stor Omhu og Kjærlighed blev hun sin yngste, syge Søsters trofaste Plejerske og ligesaa sin Moders, da denne blev gammel og trængte til Hjælp og taalmodig Omgang. Medens hun med sin Moder efter Faderens Død boede hos Svogeren paa Ristrup og allerede var til Aars, kastede hendes ulykkelige Fætter, Andreas Carl Rosenørn, sin Kjærlighed paa hende, og hun havde vist været opofrende nok til at gifte sig med ham, hvis hun blot forinden kunde

*) Denne lille Begivenhed gav forøvrigt hendes Moder Anledning til, i et Brev til sin ældste Datter, at give følgende morsomme Raad: »Mærk vel, gode Christiane! lad aldrig unge Personer af forskjelligt Kjøen bo længe med hverandre under eet Tag, — de være lamme, blinde eller Krøblinger paa hvilkenhelst Maade!« -

have skimtet Muligheden af dermed at kunne redde ham; men Haabet om denne Mulighed svandt mere og mere; ikke engang i Øjeblikket var hendes Nærværelse mægtig nok til at afholde ham fra hans sørgelige Lidenskab for Nydelse af stærke Drikke.

Sine senere Aar efter Moderens Død levede hun paa Vemmetofte Kloster, hvor hun nok aldrig kom til at føle sig ret tilfreds. Det er med hende som med Broderen Morten, skjøndt paa forskjellig Maade; hun har heller aldrig kunnet finde sig helt tilrette, og hendes fintfølende og rettænkende Sjæl har saa ofte kjendt sig saaret, dels vel paa Grund af nogen Særhed, dels ogsaa uden Skyld, at hun ingensinde har faaet en rigtig solvarm Glæde fat, ingensinde har kunnet faa den fulde Følelse af at være »paa sin rette Hylde«.

Hun bevaredes endnu paa deres ældre Dage hos sine Søsterbørn i et smukt og kjærligt Minde for sin trofaste, opofrende og selvfornægtende Charakter. En udpræget Ordensands og stor Nøjsomhed med Hensyn til daglige »Bekvemmeligheder«, skal ogsaa have været blandt hendes Egenskaber.

Hendes Død var forholdsvis blidere end hendes Liv, idet hun en Dag — d. 1^{ste} Juni 1848 — følte sig, som saa ofte, mindre vel, lagde sig for at hvile et Øjeblik, og nogle Timer efter var stille hensovet i Døden.

(Begravet paa Vemmetofte Kirkegaard. — To Breve. Et lille haandtegnet Portræt i mit Eje).

X.

CHARLOTTE AMALIE havde heller intet stærkt Helbred, og en Nervefeber, hun i sine yngre Dage gjennemgik efter en stor og heftig Sorg, bidrog til yderligere at svække hendes iforvejen temmelig fine Nerver.

Ogsaa hun havde vistnok i adskillige Aar af sit Liv endeel Bryderi med sig selv, skjøndt hendes Sind af Naturen var livligt og i høj Grad modtageligt for skjønne og gode Indtryk af forskjellig Art, og skjøndt hun havde mange kjære Venner, varm som hun var i Sympathi, — (og vistnok ogsaa i Antipathi).

Hendes ydre Liv var omtrent som Søsteren Henriettes; dog drog hun oftere i Besøg til Slægt og Venner. Efter Moderens Død fulgtes de til deres nye Hjem paa Vemmetofte Kloster, men begge Søstre, med deres indbyrdes forskjellige Temperamenter, som ikke altid stemmede, følte sig tillige af og til i temmelig ubehagelig Misstemning med nogle af de andre dér boende Damer. Et Par Aar efter Søsterens Død blev imidlertid Charlotte Wormskiold valgt til Priorinde for Klostret, og skjøndt allerede gammel, kom hun virkelig her paa en Plads, der passede for hende, gav hende Anvendelse

for hidtil ubrugte praktiske Evner og bragte hende megen Tilfredsstillelse. Hun blev den længstlevende af alle sine Sødskende; med hende uddøde Slægten 1871.

I hendes sidste Aar vare hendes Aandsevner stærkt svækkede; men der kunde endnu komme mangt et skjælsk Blink i hendes milde Øjne, og talte hun om de unge Dage, da kom der Liv og Klang i hendes Røst, saa man forstod, at hendes Følelse laa varm og god paa Hjærtetunden og at hendes Sjæl var ung og frisk, trods de graa Haar og de taagede Tanker. Om hende var det, at hendes Søsterdatter, min kjære Faster, brugte det Udtryk: at hendes Tilstand i disse sidste Aar var som »Puppens, der spinder sig ind«, og naar jeg nu tænker tilbage paa min gode gamle »Tante Lotte«, som jeg selv i min Ungdom har kjendt, netop i de sidste svage Aar, saa synes det mig ogsaa jeg saa godt kan forstaa, at der i dette gamle, af-fældige Legeme gjemtes en Sjæl, hvis da saa bundne Vinger engang i Udfoldelsen skulle tegnes med Lysets varme Farver dér, hvor Livets Strænge ikke kjende til Mislyd og hvor den ideale Længsel stilles.

(Begravet paa Vemmetofte Kirkegaard. Paa Klostret et oliemalet Portræt, malet af A. Schjøtt. Her nogle Breve).

XI.

Lige saa klart som det synes mig, at Arven efter begge Forældrene sees hos den ældste Søn og Datter, ligesaa tydeligt forekommer den yngste Søn og Datter mig efter deres Natur ganske at kunne have tilhørt det ældre Wormskioldske Slægtled, saa de for den Sags Skyld ligesaa godt kunde have været Peder Wormskiolds Sødskende, som hans Børn.

CHRISTIAN THØGER CARL Wormskiold tog noget let paa sine Studeringer, saa der maatte forsøges forskjelligt for at bøde derpaa. Først var han en Tid i Huset hos Rahbeks; saa kom han, paa et lidt senere Stadium, til sin Svoger i Ringkjøbing og her fik han den nødvendige »Stivelse«. saa han sluttelig opnaede en god juridisk Examen. Han fik 1814 Ansættelse i Vestindien som Procurator for Overretten paa St. Croix, og begav sig paa Vej fra Kjøbenhavn den 2^{den} December. Skibet strandede imidlertid ved Skagen, saa han først nogle Uger senere kom afsted fra Danmark. Det gik ham godt i hans Stilling derovre og 1817 blev han »Advokatus regius« paa St. Thomas.

Herovre mødte ham dog hvad man tør kalde hans Livs Ulykke, idet han forelskede sig i Procurator Schif-

ters smukke Enke, Anna Lucretia, f. Lytton, og 1819 blev gift med hende. Hun har, saavidt jeg kan skjønne, været en rigtig »Distanceblænderske«, der, i al ydre Skikkelighed, dog var ham en grumme daarlig Hustru, som oven i Kjøbet, baade ved Hjælp af sit kjønne Ydre og ved Hjælp af forskjellig, tildels selvforskyldt, Svagelighed, beherskede den godmodige, eftergivende Mand aldeles og bragte ham kun en krank Lykke. 1820 vare de hjemme i Besøg; i Begyndelsen duperede hun endog sin kloge og ikke saa godmodige Svigermoder, men det varede ikke længe før denne betragtede hende med et meget skarpt Blik og klart saae alle hendes uheldige Sider, bitter i Sind for sin Søns Skyld, — intet Under heller, efter hvad hun fortæller sin Datter i nogle nu brændte Breve. —

1828 kom Christian Wormskiold atter hjem til Danmark, vistnok syg allerede ved sin Hjemkomst; og 1829 d. 9^{de} Februar døde han i Kjøbenhavn, kjærligt plejet af sin Broder, sin gode Læge, Dr. Strøm, og en Sygeplejerske. Hvor hans Hustru da befandt sig, veed jeg ikke. Hun giftede sig et Par Aar senere for tredje Gang, med en General Haffner.

(Christian Wormskiold begravet i Forældrenes Gravsted paa Frederiksberg Kirkegaard. — Et lille oliemalet Portræt findes her; ligesaa Breve). —

XII.

URSULA LOUISE, den yngste af sine Sødskende, var den, som døde først, — allerede 1827, 35 Aar gammel. Paa hende laa, fra hendes yngre Aar, et tungt Sygdoms Kors, idet hun led af en, trods mange Kure uhelbredelig Underlivssygdum, som tilsidst gik over til Vattersot.

De to Ord »blid« og »taalmodig« komme ideligt igjen i hendes Forældres og Søstres Omtale af hende, og dertil kan vistnok føjes: tjenstagtig, venlig og hjælpsom; hun har, saa længe hun var nogenlunde rask, været særligt udvalgt til Commissionær for de fjærnt boende Søstre, og i hendes — med en fin og fast Haand skrevne — Breve desangaaende, sees hun at have udrettet Alt med stor Nøjagtighed. — Sygdommen, som naturligvis tog paa hendes Sindsstemning, saaes i Optegnelser, der fandtes efter hende, ogsaa at have voldt hende den Lidelse, at hun af og til følte sig misforstaaet og miskjendt; men ogsaa denne tyngende Følelse bar hun tyst og stille med from og ydmyg Sjæl. Hun døde, som sagt, 1827 paa Ristrup, hvor hendes Moder som Enke jo i de Aar havde sit Hjem. Hendes ældste Søster skrev i sin Dagbog dengang:

»O, elskte Ursulas forklarede Aand,
Du er nu dør, hvorhen vi Alle stunde,
et Øjeblik i Dødens Nat vi blunde
og Sjælen vaagner, løst af Støvets Baand.
Vel den, der trygt som Du kan slumre hen,
i ydmyg Tillid lukker matte Øje, —
den vaagner fro til Gjensyn i det Høje,
i takfyldt Jubel priser Skaberen!«

(Begravet paa Sabro Kirkegaard. — Breve.)

Atter i dette sidste Slægtled er der noget, som de Alle have tilfælles, det samme som særtegnede det forrige Led. Det kan maaske i eet Ord bedst kaldes, at de Alle have »Gemyt«. Hjærtet er hos dem Alle blødt og kjærligt, modtageligt for gode Indtryk, og de ere Alle saa herligt frie for store Tanker om sig selv, for store Fordringer og store Ord. Flere af dem have ikke faaet Livets Glæde fat, — men dog forstod de Alle at leve: de kunde give sig hen af Hjærtet, fuldt og trofast, i Interesser, i Kjærlighed og Venskab, i Omsorg for Andre, i Fryd eller Sorg, alt som deres Kaar bød dem; og kom, som sagt, Nogle af dem ingensinde »paa Solsiden«, saa var det maaske netop fordi de ikke kunde og ikke vilde »skrue« ved det givne. De bevarede, ganske ærligt og selvfølgeligt, det oprindelige i deres Sjæl. Derfor kunde Særhed paa forskjellig Maade, Mistænksomhed og Mismod nok blive dem en Fristelse, men aldrig Kulde eller Tørhed. For fine Aandrigheder eller kunstlede Former havde de liden Sands; men den virkelige Poesies Skjønhed

— Aandens Syner, Sjælens Inderlighed, Hjærtets Varme, spejlet i Digt og Tale — fandt hos dem dyb Modtagelighed. Derfor var Ingeborg Christiane Ingemanns Veninde; — derfor var Christian Wormskiold, til sin Moders Mishag, blandt de Studenter, som henreves af Grundtvigs Tale paa Ehlers Collegium 1814. Grundtvigs »Søndagsbog« var Søstrenes kjære Læsning. Ydmyge og ærlige vare deres Hjerter, i al menneskelig Skrøbelighed; derfor forstode de Alle Ordet om Menneskenes Synd og trøstede sig til Guds Naade i Jesus Christus.

I Lotte Wormskiolds Regnskabsbog finder jeg som sidste Udgift: »en Erkjendtligheds Gave — — 100 Rbd.«. Der er noget i dette, der ogsaa synes mig karakteristisk som hele Slægtens »Summa Summarum«. Erkjendtligheden, — den Taknemlighed, der ikke tilfredsstiller sig selv ved Ord alene, og som føler sig kjærligt i Gjæld ikke blot til Gud, men til Mennesker tillige, — har hørt til dens inderste Væsen.

Og jeg veed intet bedre for mig selv at ønske, end at jeg, som jeg mere og mere er kommen til at elske denne min henfarne Slægt, ogsaa mere og mere maatte lære at optage og udnytte de sande Værdier, som den har levet paa og som jeg af ganske Hjærte, — hvor lidet jeg endnu har naaet at faa den fat —, med Tak til Gud erkjender for den bedste menneskelige Arv, bedre end Gods og Gaver.

Gud glæde deres Sjæle!

Nørholm i August 1902.

I. K. R.

